

פרשת משפטים

כא * ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם: **ב** כי תקנה עבד עברי לשש שנים יעבד ובשבעת יצא לחפשי חנם: **ג** אם-בגפו יבא בגפו יצא אם-בעל אשה הוא ויצאה אשתו עמו: **ד** אם-אדניו יתן-לו אשה וילדה-לו בנים או בנות האשה וילדיה תהיה לאדניה והוא יצא בגפו: **ה** ואם-אמר יאמר העבד אהבתי את-אדני את-אשתי ואת-בני לא אצא חפשי: **ו** והגישו אדניו אלה-אלהים והגישו אלה-הדלת או אלה-מזוזה ורצע אדניו את-אזנו במרצע ועבדו לעלם: **(ס)** וכי-ימכר איש את-בתו לאמה לא תצא כצאת העבדים: **ח** אם-רעה בעיני אדניה אשר-לו **לא** יעדה והפדה לעם נכרי לא-ימשל למכרה בבגד-בה: **ט** ואם-לבנו ייעדנה כמשפט הבנות יעשה-לה: **י** אם-אחרת יקח-לו שארה כסותה וענתה לא יגרע: **יא** ואם-שלש-אלה לא יעשה לה ויצאה חנם אין כסף: **(ס)** **יב** מכה איש ומת מות יומת: **יג** ואשר לא צדה והאלהים

כא * ואלה הדינים¹ שתסדר לפניהם: **ב** כי תקנה עבד בן ישראל שש שנים יעבוד ובשביעית יצא לבן חורין חנם: **ג** אם לבדו³ יפנס⁴ לבדו יצא אם בעל אשה הוא ויצאה אשתו עמו: **ד** אם אדניו יתן לו אשה וילדה לו בנים או בנות האשה ובניה תהיה לאדנה והוא יצא לבדו: **ה** ואם אמר יאמר העבד אוהב אני⁵ את אדוני את אשתי ואת בני לא אצא בן חורין: **ו** והקריבו אדניו לפני⁶ הדינים⁷ והקריבו אצל⁸ הדלת או אשר אצל המזוזה ורצע אדניו את אזנו במרצע והיה לו עבד עבד⁹ לעולם: **(ס)** וכי ימכור איש את בתו לאמהות¹⁰ לא תצא כצאת העבדים: **ח** אם רעה בעיני אדנה שיקימה לו ויפדנה לאיש אחר¹¹ אין לו רשות למכרה במשלו¹² בה: **ט** ואם לבנו יקימה כהלכות בנות ישראל יעשה לה: **י** אם אחרת יקח לו מזונה כסותה ועונתה לא ימנע: ¹³ ואם שלש אלה לא יעשה לה ויצאה חנם אשר לא כסף: **(ס)** **יב** שיכה¹⁴ לאיש והרגו¹⁵ ההרג יהרג: **יג** ושלא חבא¹⁶ לו ומלפני¹⁷ ה'

כא * ואלין דיניא דתסדר קדמיהון: **ב** ארי תזבון עבדא בר ישראל שית שנין יפלח ובשביעיתא יפוק לבר חורין מגן: **ג** אם בלחודוהי ייעול בלחודוהי יפוק אם בעיל אתתא הוא ותפוק אתתיה עמיה: **ד** אם רבוניה יתין ליה אתתא ותליד ליה בנין או בגן אתתא ובנהא תהי לרבוניה והוא יפוק בלחודוהי: **ה** ואם מימר ימר עבדא רחיקמא ית רבוני ית אתתי וית בני לא אפוק בר חורין: **ו** ויקרבניה רבוניה לקדם דיניא ויקרבניה לות דשא או דלות מזוזה וירצע רבוניה ית אדניה במרצעא ויהי ליה עבד פלח לעלם: **(ס)** וארי יזבין גבר ית ברתיה לאמהו לא תפוק כמפקנות עבדיא: **ח** אם בישת בעיני רבוניה דיקימה ליה ויפרקנה לגבר אחרן לית ליה רשו לזבונה במשליטה בה: **ט** ואם לבריה יקימנה כהלכת בנות ישראל יעביד לה: **י** אם אחרנתא יסב ליה זיונה כסותה וענתה לא ימנע: **יא** ואם תלת אלין לא יעביד לה ותפוק מגן דלא כסף: **(ס)** **יב** דימחי לאנש ויקטליה אתקטלא יתקטיל: **יג** ודלא כמן ליה ומן קדם י'

¹ ראה דברים יז, ח.

² הלשון 'סדר' נמצאת גם בלשון המקרא (איוב י, כב).

³ לעיל יב, טז ועוד.

⁴ מחברת הערוך לר"ש בן פרחון ערך 'בוא'; וראה רש"י סנהדרין פח: ד"ה שיף.

⁵ 'רחיקמא' - רחיקים אָנא (רחיקים - אוהב; דברים י, ח).

⁶ להלן כח, ל ועוד.

⁷ - השופטים (דברים יט, יח).

⁸ ראה בראשית לט, י טז יח.

⁹ בראשית ד, ב ועוד.

¹⁰ - לשפחות (ביאורי אונקלוס בראשית יב, יט).

¹¹ בראשית כט, יט; ויקרא כו, ב; דברים כד, ב.

¹² ראה בראשית א, יח.

¹³ ראה בראשית ל, ב; במדבר כב, טז; כד, יא.

¹⁴ להלן פסוקים כ כו.

¹⁵ ראה להלן כב, כג ועוד.

¹⁶ - נחבא: ראה רש"י סנהדרין כט. ד"ה הכמין;

ומשמש בתרגום ללשון 'ארב', ראה רש"י כאן.

¹⁷ בראשית ד, טז ועוד.

אָנה לִידוֹ וּשְׁמִתִּי לָךְ מְקוֹם
אֲשֶׁר יָנוֹס שָׁמָּה: (ס) יִדְּ וְכִי־יִזְדּ
אִישׁ עַל־רַעְהוּ לְהַרְגוֹ בְּעֶרְמָה
מֵעַם מִזְבְּחֵי תִקְחֻנּוּ לְמוֹת: (ס) טו
וּמִכָּה אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת יוֹמָת:
(ס) טז וְגִבּ אִישׁ
וּמָכְרוֹ וּנְמָצָא בִידּוֹ מוֹת יוֹמָת:
(ס) ז' וּמִקְלָל אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת
יוֹמָת: (ס) יח וְכִי־יִרְיֵב אֲנָשִׁים
וְהִכָּה־אִישׁ אֶת־רַעְהוּ בְּאַבֶּן אֹ
בְּאֶגְרֹף וְלֹא יָמוּת וְנָפַל לְמִשְׁכָּב:
יט אִם־יָקוּם וְהִתְהַלֵּךְ בַּחוּץ
עַל־מִשְׁעָנֵתוֹ וְנָקָה הַמִּכָּה רַק
שְׁבֻתוֹ יִתֵּן וְרָפָא יִרְפָּא:
(ס) [שני] כ וְכִי־יִכֶּה אִישׁ
אֶת־עַבְדּוֹ אֹ אֶת־אִמּוֹתָיו בְּשִׁבְט
וּמֵת תַּחַת יָדוֹ נָקָם יִנָּקֶם: כא
אֶךְ אִם־יָוֹם אֹ יוֹמִים יַעֲמֹד
לֹא יָקָם כִּי כִסְפּוֹ הוּא: (ס) כב
וְכִי־יִצְוּ אֲנָשִׁים וְנָגְפוּ אִשָּׁה הָרָה
וַיֵּצְאוּ יֶלְדֶיהָ וְלֹא יִהְיֶה אֶסּוֹן
עָנוּשׁ יַעֲנֹשׁ בְּאֲשֶׁר יֵשִׁית עָלָיו
בַּעַל הָאִשָּׁה וְנָתַן בְּפָלְלִים:
כג וְאִם־אֶסּוֹן יִהְיֶה וְנָתַתָּה נֶפֶשׁ תַּחַת

נִמְסַר¹⁸ לִידוֹ וּשְׁמִתִּי לָךְ מְקוֹם
שִׁינוֹס לְשֵׁם: (ס) יד וְכִי יִרְשַׁע
אִישׁ עַל חֲבִירוֹ לְהַרְגוֹ בְּנִקְלָ¹⁹
מִן מִזְבְּחֵי תִנְהַגְנוּ²⁰ לְהַרוֹג: (ס) טו
וּשְׂכִיכָה לֹאבִיו וְלֹאמוֹ הַהֵרֵג יִהְרַג:
(ס) טז וּשְׁיִגְנוּב²¹ נֶפֶשׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וּמָכְרוּ וּנְמָצָא בִידּוֹ הַהֵרֵג יִהְרַג:
(ס) ז' וּשְׂיִקְלָל²² לֹאבִיו וְלֹאמוֹ הַהֵרֵג
יִהְרַג: (ס) יח וְכִי יִצּוּ²³ אֲנָשִׁים
וְהִכָּה אִישׁ אֶת חֲבִירוֹ בְּאֶבֶן אֹ
בְּרֵג עַפְר²⁴ וְלֹא יָמוּת וַיִּפֹּל לְשִׁבְיָתָהּ:
יט אִם יָקוּם וְהִלָּךְ²⁶ בַּחוּץ
עַל בְּרִיאָוֹתוֹ²⁷ וְהָיָה נָקִי²⁸ הַמִּכָּה רַק
שְׁבִיתָתוֹ יִתֵּן וּשְׂכָר²⁹ רֹפֵא³⁰ יִשְׁלֹם:
(ס) [שני] כ וְכִי יִכֶּה אִישׁ
אֶת עַבְדּוֹ אֹ אֶת אִמּוֹתָיו בַּמִּשְׁלָה³¹
וּמֵת תַּחַת יָדוֹ הַדּוֹן³² יִדּוֹן: כא
אֶךְ אִם יוֹם אֹ שְׁנֵי יָמִים יִתְקִים
לֹא יִדּוֹן כִּי כִסְפּוֹ הוּא: (ס) כב
וְכִי יִצּוּ אֲנָשִׁים וְהִכּוּ³³ אִשָּׁה הָרָה
וַיֵּצְאוּ וְלִדּוֹתֶיהָ וְלֹא יִהְיֶה מָוֶת³⁴
הַגָּבִה יִגָּבֶה כְּמוֹ³⁵ שְׂוִישִׁים³⁶ עָלָיו
בַּעֲלָהּ שֶׁל הָאִשָּׁה וְנָתַן מִמָּאֵר הַדִּינִים:
כג וְאִם מָוֶת יִהְיֶה וְנָתַתָּה נֶפֶשׁ חֲלָף³⁷

אֶת־מָסַר לִידֶיהָ וְאֲשִׁיוּ לָךְ אֶתֶר
דִּיעָרוֹק לְתַמָּן: (ס) יד וְאֶרֶי יִרְשַׁע
גִּבֵּר עַל חֲבִרִיהָ לְמִקְטָלֶיהָ בְּנִקְלָו
מִן מִדְּבָחֵי תִדְבְּרֶנָּה לְמִקְטָל: (ס) טו
וְדִמְחִי לְאַבּוּהִי וְלֹאֲמִיהָ אֶת־קְטָלָהּ יִתְקַטֵּל:
(ס) טז וְדִיגְנוּב נֶפֶשָׁא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וַיִּזְבְּנֶנָּה וַיִּשְׁתַּכַּח בִּידֶיהָ אֶת־קְטָלָהּ יִתְקַטֵּל:
(ס) ז' וְדִילוּט לְאַבּוּהִי וְלֹאֲמִיהָ אֶת־קְטָלָהּ
יִתְקַטֵּל: (ס) יח וְאֶרֶי יִנְצוֹן גְּבָרִין
וַיִּמְחִי גִבֵּר יֵת חֲבִרִיהָ בְּאַבְנָא אֹ
בְּכֶרְמִיזָא וְלֹא יָמוּת וַיִּפֹּל לְבִטְלָן:
יט אִם יָקוּם וַיִּהְלִיךְ בְּבִרָא
עַל בְּרִיָּה וְהָיָה זָכָא מְחִיא לְחוּד
בְּטָלְנִיהָ יִתֵּן וְאַגְרָ אֶסְיָא יִשְׁלֹם:
(ס) [שני] כ וְאֶרֶי יִמְחִי גִבֵּר
יֵת עַבְדִּיהָ אֹ יֵת אִמְתִּיהָ בְּשִׁלְטָן
וַיִּמּוּת תַּחַת יָדֶיהָ אֶת־דִּנָּא יִתְדֹן: כא
בְּרִם אִם יוֹמָא אֹ תִבְרִין יוֹמִין יִתְקִים
לֹא יִתְדֹן אֶרֶי כִסְפִּיהָ הוּא: (ס) כב
וְאֶרֶי יִנְצוֹן גְּבָרִין וַיִּמְחֹזֵן אֶת־תָּא מְעַדִּיא
וַיִּפְקֹן וְלִדְהָא וְלֹא יִהְיֶה מוֹתָא
אֶת־גְּבָאָה יִתְגַּבִּי כְּמָא דִּישְׁוִי עֲלוּהִי
בַּעֲלָהּ דְּאֶתְתָּא וַיִּתֵּן מִמִּימֵר דִּינָא:
כג וְאִם מוֹתָא יִהְיֶה וְנָתַתִּין נֶפֶשָׁא חֲלָף

¹⁸ לשון 'מסר' הוא בדרך כלל תרגום של לשון נתינה שבמקרא.
¹⁹ ראה במדבר כה, יח.
²⁰ ראה בראשית לא, יח ועוד; רש"י בראשית מג, טו.
²¹ להלן פסוק לו.
²² ויקרא כ, ט.
²³ ראה להלן פסוק כב ועוד.
²⁴ רמב"ן; והרשב"ם פירש "מין אבן או לבנה" (וראה רמב"ם פירוש המשניות כלים יז, יב).
²⁵ ראה בראשית ח, כב ועוד.
²⁶ ראה תרגום תהלים פו, יד.
²⁷ ראה ירושלמי (תרומו פ"א ה"א; נדה פ"א ה"ד)
"במה דברים אמורים בזמן שפירש מתוך בוריו
אבל אם גשתק מחמת חוליו..."; וראה רש"י כאן.
²⁸ בראשית כד, מא; להלן פסוק כח.
²⁹ דברים טו, יח.
³⁰ ראה בראשית נ, ב; להלן טו, כו.
³¹ ראה יונתן מיכה ד, ח (ושם הוא עם ה' הידיעה);
ירמיהו נא, מו; רש"י יומא נג: ד"ה עבד.
³² ראה דברים יז, ח.
³³ ראה יונתן יהושע ז, ג.
³⁴ ראה לעיל י, יז; יונתן מלכים ב' ב, כא ועוד.
³⁵ יונתן ישעיהו מא, ו 'כָּאֲשֶׁר' - 'כמו אשר';
ובתרגום 'כמו ש...' ('כָּמָא ד...').
³⁶ ויקרא ה, יא ועוד.
³⁷ במדבר יח, כא לא.

נֶפֶשׁ: **כד** עֵין תַּחַת עֵין שֵׁן תַּחַת שֵׁן יָד תַּחַת יָד רָגֶל תַּחַת רָגֶל: **כה** כּוֹיָה תַּחַת כּוֹיָה פָּצַע תַּחַת פָּצַע חֲבוּרָה תַּחַת חֲבוּרָה: (ס) **כו** וְכִי־יִכָּהְאִישׁ אֶת־עֵין אֶת־עֵין עֲבָדוֹ אֶת־עֵין אֶת־עֵין אֶת־עֵין וְשִׁחַתָּה לְחַפְּשִׁי יִשְׁלַחְנוּ תַּחַת עֵינוֹ: **כז** וְאִם־שֵׁן עֲבָדוֹ אֶת־שֵׁן אֶת־עֵין אֶת־עֵין לְחַפְּשִׁי יִשְׁלַחְנוּ תַּחַת שֵׁנוֹ: (פ) **כח** וְכִי־יִגַּח שׁוֹר אֶת־אִישׁ אוֹ אֶת־אִשָּׁה וּמָת סָקוֹל יִסָּקֵל הַשׁוֹר וְלֹא יֵאָכֵל אֶת־בְּשָׂרוֹ וּבָעַל הַשׁוֹר נָקִי: **כט** וְאִם שׁוֹר נִגָּח הוּא מִתְמַל שְׁלֹשׁ וְהוּעֵד בִּבְעָלָיו וְלֹא יִשְׁמְרֵנוּ וְהִמִּית אִישׁ אוֹ אִשָּׁה הַשׁוֹר יִסָּקֵל וְגַם־בְּעָלָיו יוּמָת: **ל** אִם־כָּפַר יוֹשֵׁת עָלָיו וְנָתַן פְּדִין נִפְשׁוֹ כָּכֹל אֲשֶׁר־יוֹשֶׁת עָלָיו: **לא** אוֹ־בֶן יִגַּח אוֹ־בֶת יִגַּח הִזָּה יַעֲשֶׂה לָּו: **לב** אִם־עֲבָד יִגַּח הַשׁוֹר אוֹ אִמָּה כָּסֶף | שְׁלֹשִׁים שְׁקָלִים יִתֵּן לְאֹדְנָיו וְהַשׁוֹר יִסָּקֵל: (ס) **לד** וְכִי־יִפְתַּח אִישׁ בּוֹר אוֹ כִּי־יִכְרֶה אִישׁ בּוֹר וְלֹא יִכְסֶנוּ וְנִפְל־שָׁמָּה שׁוֹר אוֹ חֲמֹר: **לה** בָּעַל הַבּוֹר יִשְׁלַם כָּסֶף יָשִׁיב לְבַעְלָיו וְהִמָּת יִהְיֶה־לּוֹ: (ס) **לו** וְכִי־יִגַּף שׁוֹר־אִישׁ אֶת־שׁוֹר רֵעֵהוּ וּמָת וּמָכְרוּ אֶת־הַשׁוֹר הַחַל וְחָצֹו אֶת־כִּסְפּוֹ וְגַם אֶת־הִמָּת יַחֲצֹו: **לז** אוֹ נֹדַע כִּי שׁוֹר נִגָּח הוּא מִתְמַל שְׁלֹשׁ וְלֹא יִשְׁמְרֵנוּ בְּעָלָיו שְׁלֹשׁ יִשְׁלַם שׁוֹר תַּחַת הַשׁוֹר וְהִמָּת יִהְיֶה־לּוֹ: (ס) **לח** כִּי יִגָּב־אִישׁ שׁוֹר אוֹ־שָׂה וּטְבָחוּ אוֹ מָכְרוּ

נֶפֶשׁ: **כד** עֵין חֶלֶף עֵין שֵׁן חֶלֶף שֵׁן יָד חֶלֶף יָד רָגֶל חֶלֶף רָגֶל: **כה** כּוֹיָה חֶלֶף כּוֹיָה פָּצַע חֶלֶף פָּצַע חֲבוּרָה חֶלֶף חֲבוּרָה: (ס) **כו** וְכִי יִכָּה אִישׁ אֶת הָעֵין שֶׁל עֲבָדוֹ אוֹ אֶת הָעֵין שֶׁל אִמְתּוֹ וְשִׁחַתָּה לְבֶן חוּרִין יִפְטָרְנוּ חֶלֶף עֵינוֹ: **כז** וְאִם הַשֵּׁן שֶׁל עֲבָדוֹ אוֹ הַשֵּׁן שֶׁל אִמְתּוֹ יִפִּיל לְבֶן חוּרִין יִפְטָרְנוּ חֶלֶף שֵׁנוֹ: (פ) **כח** וְכִי יִגַּח שׁוֹר אֶת אִישׁ אוֹ אֶת אִשָּׁה וּמָת הַרְגָם יִרְגֹם הַשׁוֹר וְלֹא יֵאָכֵל אֶת בְּשָׂרוֹ וּבָעַל שֶׁל הַשׁוֹר יִהְיֶה נָקִי: **כט** וְאִם שׁוֹר נִגָּח הוּא מִתְמַל וּמִשְׁלַפְנוֹ³⁸ וְהוּעֵד בִּבְעָלָיו וְלֹא יִשְׁמְרוּ וְהִרְגָם³⁹ אִישׁ אוֹ אִשָּׁה הַשׁוֹר יִרְגֹם וְאִף בָּעַל יִהְרֹג: **ל** אִם מִמּוֹן יִשְׁמָו⁴⁰ עָלָיו וְנָתַן פְּדִין נִפְשׁוֹ כָּכֹל שִׁישִׁמוֹ עָלָיו: **לא** אוֹ לְבֶן יִשְׂרָאֵל יִגַּח הַשׁוֹר אוֹ לְבֶת יִשְׂרָאֵל יִגַּח הַשׁוֹר יַעֲשֶׂה לָּו: **לב** אִם לְעַבֵּד יִגַּח הַשׁוֹר אוֹ לְאִמָּה כָּסֶף שְׁלוּשִׁים סָלְעִים יִתֵּן לְאֹדְנוֹ וְהַשׁוֹר יִרְגֹם: (ס) **לד** וְכִי יִפְתַּח אִישׁ בּוֹר אוֹ כִּי יִכְרֶה אִישׁ בּוֹר וְלֹא יִכְסֶנוּ וְנִפְל שָׁמָּה שׁוֹר אוֹ חֲמֹר: **לה** בָּעַל שֶׁל הַבּוֹר יִשְׁלַם כָּסֶף יָשִׁיב לְבַעְלָיו וְהִמָּת יִהְיֶה שָׁלוֹ: (ס) **לו** וְכִי יִגַּף שׁוֹר שֶׁל אִישׁ אֶת הַשׁוֹר שֶׁל חֲבִירוֹ וּמָת וּמָכְרוּ אֶת הַשׁוֹר הַחַי וְחָלְקוּ⁴² אֶת כִּסְפּוֹ וְאִף אֶת מַחִיר⁴³ הִמָּת יַחֲלְקוּ: **לז** אוֹ נֹדַע כִּי שׁוֹר נִגָּח הוּא מִתְמַל וּמִשְׁלַפְנוֹ וְלֹא יִשְׁמְרוּ בָּעַל שְׁלֹשׁ יִשְׁלַם שׁוֹר חֶלֶף הַשׁוֹר וְהִמָּת יִהְיֶה שָׁלוֹ: (ס) **לח** כִּי יִגָּב־אִישׁ שׁוֹר אוֹ שָׂה⁴⁴ וּשְׁחָטוּ⁴⁵ אוֹ יִמְכְּרוּ

נֶפֶשׁ: **כד** עֵינָא חֶלֶף עֵינָא שֵׁנָא חֶלֶף שֵׁנָא יָדָא חֶלֶף יָדָא רָגְלָא חֶלֶף רָגְלָא: **כה** כּוֹיָה חֶלֶף כּוֹיָה פָּדַעַא חֶלֶף פָּדַעַא מִשְׁקוּפִי חֶלֶף מִשְׁקוּפִי: (ס) **כו** וְאִרִי יִמְחִי גִבְרִית יִת עֵינָא דְעַבְדִּיהּ אוֹ יִת עֵינָא דְאִמְתִּיהּ וְיִחַבְלָנָה לְבֶר חוּרִין יִפְטָרְנָה חֶלֶף עֵינָהּ: **כז** וְאִם שֵׁנָא דְעַבְדִּיהּ אוֹ שֵׁנָא דְאִמְתִּיהּ יִפִּיל לְבֶר חוּרִין יִפְטָרְנָה חֶלֶף שֵׁנָהּ: (פ) **כח** וְאִרִי יִגַּח תּוֹרָא יִת גִּבְרָא אוֹ יִת אֲתָתָא וַיְמוֹת אֲתָרְגָּמָא יִתְרַגִּים תּוֹרָא וְלֹא יִתְאָכֵל יִת בְּסָרִיהּ וּמָרִיהּ דְתּוֹרָא יִהִי זָכָא: **כט** וְאִם תּוֹר נִגָּח הוּא מִתְמַלִּי וּמִדְקַמּוֹהִי וְאֲתַסְהֵד בְּמָרִיהּ וְלֹא נִטְרִיהּ וְיִקְטוֹל גִּבְרִית אוֹ אֲתָתָא תּוֹרָא יִתְרַגִּים וְאִף מָרִיהּ יִתְקַטִּיל: **ל** אִם מִמּוֹן יִשׁוֹן עֲלוֹהִי וְיִתִּין פְּרָקִין נִפְשִׁיהּ כָּכֹל דִּישׁוֹן עֲלוֹהִי: **לא** אוֹ לְבֶר יִשְׂרָאֵל יִגַּח תּוֹרָא אוֹ לְבֶת יִשְׂרָאֵל יִגַּח כְּדִינָא הֲדִין יִתְעַבֵּיד לִיהּ: **לב** אִם לְעַבְדָּא יִגַּח תּוֹרָא אוֹ לְאִמְתָּא כָּסְפָא תִּלְתִּין סָלְעִין יִתִּין לְרַבּוּנִיהּ וְתּוֹרָא יִתְרַגִּים: (ס) **לד** וְאִרִי יִפְתַּח גִּבְרִית גּוֹב אוֹ אִרִי יִכְרִי גִבְרִית גּוֹב וְלֹא יִכְסִינִיהּ וְיִפּוֹל תִּמָּן תּוֹרָא אוֹ חֲמָרָא: **לה** מָרִיהּ דְגִבָּא יִשְׁלַם כָּסְפָא יִתִּיב לְמַרְוֵהּ וּמִיתָא יִהִי דִילִיהּ: (ס) **לו** וְאִרִי יִגַּף תּוֹר דְגִבְרִית יִת תּוֹרָא דְחֲבֵרִיהּ וַיְמוֹת וַיִּזְבְּנוּ יִת תּוֹרָא חֲיָא וְיִפְלָגוּן יִת כָּסְפִיהּ וְאִף יִת דְמִי מִיתָא יִפְלָגוּן: **לז** אוֹ אֲתִידַע אִרִי תּוֹר נִגָּח הוּא מִתְמַלִּי וּמִדְקַמּוֹהִי וְלֹא נִטְרִיהּ מָרִיהּ שְׁלָמָא יִשְׁלַם תּוֹרָא חֶלֶף תּוֹרָא וּמִיתָא יִהִי דִילִיהּ: (ס) **לח** אִרִי יִגָּב־גִּבְרִית תּוֹר אוֹ אִמְר וְיִכְסִינִיהּ אוֹ יִזְבְּנִיהּ

³⁸ ראה לעיל י, ד ועוד.

³⁹ - ויהרג (לשון עתיד, ע"י ו' ההיפוך); יונתן ישעיהו כז, א; וראה שם יד, ל; יחזקאל כז, ח יא.

⁴⁰ דברים לג, י.

⁴¹ ראה דברים יז, ח.

⁴² ראה אונקלוס בראשית מט, כז ועוד; יונתן שמואל א' ל, כד ועוד.

⁴³ יונתן שמואל ב כד, כד ועוד.

⁴⁴ 'אמר' הוא תרגום של 'כבש' (ויקרא ד, לב ועוד),

או של 'שה' כשהוא (גם) שָׁה כבשים,

⁴⁵ ויקרא ג, ב.

חֲמִשָּׁה בָּקָר יִשְׁלַם תַּחַת הַשּׁוֹר
וְאַרְבַּע־צֹאן תַּחַת הַשֶּׁה: **כב א**
אִם־בַּמִּחְתָּרֶת יִמָּצָא הַגֶּנֶב וְהִכָּה
וּמָת אִין לֹו דְּמִים: **ב**
אִם־זִרְחָה הַשֶּׁמֶשׁ עָלָיו דְּמִים לֹו
שְׁלָם יִשְׁלַם אִם־אִין לֹו
וְנִמְכָּר בַּגִּנְבָּתוֹ: **ג** אִם־הִמָּצָא
תִּמָּצָא בִידּוֹ הַגֶּנֶב מִשּׁוֹר
עַד־חֲמֹר עַד־שֶׁה חִים
שְׁנַיִם יִשְׁלַם: (ס) [שלישי]
ד כִּי יִבְעַר־אִישׁ שְׂדֵה אֹו־כָרֶם
וְשָׂלַח אֶת־בְּעִירָהּ וּבְעַר בְּשֶׂדֶה
אַחֵר מִיֵּטֵב שְׂדֵהוּ וּמִיֵּטֵב כְּרָמוֹ
יִשְׁלַם: (ס) **ה** כִּי־יִצָּא אִישׁ וּמָצָא
קֶצֶץ וְנֶאֱכַל גִּדִּישׁ אֹו הַקָּמָה אֹו
הַשְּׂדֵה שְׁלָם יִשְׁלַם הַמִּבְעַר
אֶת־הַבְּעִירָה: (ס) **ו** כִּי־יִתֵּן אִישׁ
אֶל־רֵעֵהוּ כֶּסֶף אֹו־כֶּלִים לְשֹׁמֵר
וְגִנֵּב מִבֵּית הָאִישׁ אִם־יִמָּצָא הַגֶּנֶב
יִשְׁלַם שְׁנַיִם: **ז** אִם־לֹא
יִמָּצָא הַגֶּנֶב וְנִקְרַב בְּעַל־הַבֵּית
אֶל־הָאֱלֹהִים אִם־לֹא שָׂלַח יָדוֹ
בַּמִּלֵּאכֶת רַעְהוֹ: **ח**
עַל־כָּל־דְּבַר־פֶּשַׁע עַל־שׁוֹר עַל־חֲמֹר
עַל־שֶׁה עַל־שְׂלֵמָה עַל־כָּל־אַבְדָּה
אֲשֶׁר יֵאמַר כִּי־הוּא זֶה עַד הָאֱלֹהִים
יָבֹא דְּבַר־שְׁנֵיהֶם אֲשֶׁר יִרְשִׁיעֵן
אֱלֹהִים יִשְׁלַם שְׁנַיִם לְרַעְהוֹ: (ס) **ט**
כִּי־יִתֵּן אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ חֲמֹר אֹו־שׁוֹר

חֲמִשָּׁה בָּקָר יִשְׁלַם חֲלָף הַשּׁוֹר
וְאַרְבַּע צֹאן חֲלָף הַשֶּׁה: **כב א**
אִם בַּמִּחְתָּרֶת יִמָּצָא הַגֶּנֶב וְהִכָּה
וּמָת אִין לֹו דָם: **ב**
אִם הָעֵץ⁴⁶ שֶׁל הָעֵדִים⁴⁷ נִפְלָה⁴⁸ עָלָיו
דָם לֹו שְׁלָם יִשְׁלַם אִם אִין לֹו
וְנִמְכָּר בַּגִּנְיָבָתוֹ: **ג** אִם הִמָּצָא
תִּמָּצָא בִידּוֹ הַגִּנְיָבָה מִשּׁוֹר
עַד חֲמֹר עַד שֶׁה הֵם חִים
עַל אֶחָד⁴⁹ שְׁנַיִם יִשְׁלַם: (ס) [שלישי]
ד כִּי יֶאֱכֹל⁵⁰ אִישׁ שְׂדֵה אֹו כָרֶם
וְשָׂלַח אֶת בַּהֲמָתוֹ⁵¹ וְיֶאֱכַל⁵² בְּשֶׂדֶה
אַחֵר מִיֵּטֵב⁵³ שְׂדֵהוּ וּמִיֵּטֵב כְּרָמוֹ
יִשְׁלַם: (ס) **ה** כִּי יִצָּא אִישׁ וּמָצָא⁵⁴
קוֹצִים וְיֶאֱכַל גִּדִּישִׁים אֹו קָמָה אֹו
שְׂדֵה שְׁלָם יִשְׁלַם שֶׁהַדְּלִיק⁵⁵
אֶת הַדְּלִיקָה: (ס) **ו** כִּי יִתֵּן אִישׁ
לְחָבִירוֹ כֶּסֶף אֹו כֶּלִים לְשֹׁמֵר
וְגִנֵּב מִבֵּית הָאִישׁ אִם יִמָּצָא הַגֶּנֶב
יִשְׁלַם עַל אֶחָד שְׁנַיִם: **ז** אִם לֹא
יִמָּצָא הַגֶּנֶב וְהִתְקַרֵּב⁵⁶ בְּעַלּוֹ שֶׁל הַבֵּית
לִפְנֵי הַדֵּינִים אִם לֹא הוֹשִׁיט⁵⁷ יָדוֹ
בַּמָּה שֶׁמֶסֶר לֹו חָבִירוֹ: **ח**
עַל כָּל דְּבַר שֶׁל פֶּשַׁע עַל שׁוֹר עַל חֲמֹר
עַל כֶּבֶשׂ⁵⁸ עַל כֶּסֶת⁵⁹ עַל כָּל אַבִּידָה
שִׁיאֲמַר כִּי הוּא זֶה לִפְנֵי הַדֵּינִים
יִכְנַס דִּין שְׁנֵיהֶם שִׁיחִיבוּ הַדֵּינִים
יִשְׁלַם עַל אֶחָד שְׁנַיִם לְחָבִירוֹ: (ס) **ט**
כִּי יִתֵּן אִישׁ לְחָבִירוֹ חֲמֹר אֹו שׁוֹר

חֲמִשָּׁה תּוֹרִין יִשְׁלַם חֲלָף תּוֹרָא
וְאַרְבַּע עֲנָא חֲלָף אֲמָרָא: **כב א**
אִם בַּמִּחְתָּרֶת יִשְׁתַּכַּח גִּנְבָּא וְיִתְמַחֵי
וַיָּמוּת לִית לִיה דָם: **ב**
אִם עֲנָא דְּסִהְדִּיא נִפְלָת עָלָוּהִי
דָּמָא לִיה שְׁלָמָא יִשְׁלַם אִם לִית לִיה
וְיִזְדָּבֵן בַּגִּנְבָּתִּיה: **ג** אִם אֲשִׁתְּכָחָא
תִּשְׁתַּכַּח בִּידֵיה גִּנְבָּתָא מִתּוֹר
עַד חֲמָר עַד אֲמָר אֲנֹון חִין
עַל חַד תְּרִין יִשְׁלַם: (ס) [שלישי]
ד אֲרִי יוֹכִיל גֶּבֶר חֲקֹל אֹו כָרֶם
וְיִשְׁלַח יָת בְּעִירִיה וְיִיכּוֹל בַּחֲקֹל
אַחֲרָן שְׁפָר חֲקִלִיה וּשְׁפָר כְּרָמִיה
יִשְׁלַם: (ס) **ה** אֲרִי יִתְפַּק נֹור וְיִשְׁכַּח
כְּבִין וְיִיכּוֹל גִּדִּישִׁין אֹו קָמָא אֹו
חֲקֹל שְׁלָמָא יִשְׁלַם דְּאֲדִלִיק
יָת דְּלִיקָתָא: (ס) **ו** אֲרִי יִתֵּן גֶּבֶר
לְחָבִרִיה כֶּסֶף אֹו מָנִין לְמִטָּר
וְיִתְגַּנְבוּן מִבֵּית גֶּבֶרָא אִם יִשְׁתַּכַּח גִּנְבָּא
יִשְׁלַם עַל חַד תְּרִין: **ז** אִם לֹא
יִשְׁתַּכַּח גִּנְבָּא וְיִתְקַרֵּב מְרִיה דְּבִיתָא
לְקַדָם דִּינָא אִם לֹא אוֹשִׁיט יָדִיה
בַּמָּה דְּמִסֵּר לִיה חָבִרִיה: **ח**
עַל כָּל פְּתָגָם דְּחֹב עַל תּוֹר עַל חֲמָר
עַל אֲמָר עַל כֶּסֶס עַל כָּל אַבִּידָתָא
דִּימֵר אֲרִי הוּא דִין לְקַדָם דִּינָא
יִיעוֹל דִין תְּרוּיָהוּן דִּיחִיבוּן דִּינָא
יִשְׁלַם עַל חַד תְּרִין לְחָבִרִיה: (ס) **ט**
אֲרִי יִתֵּן גֶּבֶר לְחָבִרִיה חֲמָר אֹו תּוֹר

⁴⁶ ראה לעיל פסוק כד ועוד.

⁴⁷ דברים יז, ז.

⁴⁸ בראשית טו, יב.

⁴⁹ לעיל ח, כז ועוד.

⁵⁰ ראה במדבר יא, ד יח.

⁵¹ בראשית לו, ו.

⁵² בראשית כז, לא ועוד.

⁵³ הלשון 'שפור' עיקרה לשון יופי (ראה לעיל לט, ו ועוד), אבל משמשת גם במשמעות 'טוב' (רש"י דניאל ג, לב, וסנהדרין צו, ד"ה גרירתיה).

⁵⁴ ויקרא כה, כז; דברים יט, ה [לשון עתיד, ע"י ו' ההיפוך].

⁵⁵ הלשון 'הדלקה' נמצאת גם במקרא (יחזקאל כד, י ועוד).

⁵⁶ לשון עתיד, ע"י ו' ההיפוך.

⁵⁷ הלשון 'הושטה' נמצאת גם בלשון המקרא (אסתר ד, יא; ה, ב; ח, ד).

⁵⁸ ויקרא ד, לב ועוד [בלשון התרגום אין הבדל בין 'שה' (שה כבשים) ל'כבש'].

⁵⁹ ראה בראשית כ, טז ועוד.

אִישָׁהּ וְכָל־בְּהֶמָה לְשֹׁמֵר וּמֵת
אִוְנִשְׁבֵּר אִוְנִשְׁבָּה אֵין רָאָה: **י**
שְׁבַעַת יְהוָה תְּהִי בֵין שְׁנֵיהֶם אִם־לֹא
שָׁלַח יָדוֹ בְּמִלְאכָתָהּ רַעְהוּ
וּלְקַח בְּעָלָיו וְלֹא יִשְׁלֹם:
יא וְאִם־יִגְנֹב יִגְנֹב מֵעֲמֹו יִשְׁלֹם
לְבַעְלָיו: **יב** אִם־טָרַף יִטְרַף יִבְאַהּוּ
עַד הַטְּרָפָה לֹא יִשְׁלֹם: (פ) **יג**
וְכִי־יִשְׁאֵל אִישׁ מֵעַם רַעְהוּ וְנִשְׁבֵּר
אוֹמֵת בְּעָלָיו אֵין־עֲמֹו שְׁלֹם יִשְׁלֹם:
יד אִם־בְּעָלָיו עֲמֹו לֹא יִשְׁלֹם
אִם־שָׁכִיר הוּא בָּא בְּשָׂכְרוֹ: (ס)
טו וְכִי־יִפְתָּה אִישׁ בְּתוּלָה
אֲשֶׁר לֹא־אֶרְשָׁה וְשָׁכַב עִמָּה
מִהָרָגָה לֹו לֹא־שָׁה: **טז**
אִם־מָאֵן יִמָּאֵן אֲבִיהָ לְתַתָּהּ
לֹו בֶּסֶף יִשְׁקַל כְּמִהָרָה הַבְּתוּלָתָהּ:
(ס) **יז** מִכְשָׁפָה לֹא תַחֲתֶיהָ: **יח**
כָּל־שָׁכַב עִם־בְּהֶמָה מוֹת
יוֹמָתָהּ: (ס) **יט** זִבְחַ לַאֲלֹהִים
יִחָרֵם בְּלִתִּי לִיהוָה לְבַדּוֹ:
כ וְגַר לֹא־תֹנֶה וְלֹא תִלְחָצֶנּוּ
כִּי־גֵרִים הֵייתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם:
כא כָּל־אֱלֻמָּנָה וְיָתוֹם לֹא תַעֲנֹוּ: **כב**
אִם־עָנָה תַעֲנֶנָּה אֹתוֹ כִּי אִם־צַעֲקָה
יִצְעַק אֵלַי שְׁמַע אֲשַׁמַּע צַעֲקָתוֹ:
כג וְחָרָה אַפִּי וְהָרַגְתִּי אֹתְכֶם
בְּחָרֶב וְהָיוּ נְשִׁיכֶם אֱלֻמָּנוֹת וּבְנֵיכֶם

או כבש וכל בהמה לשמור ומת
או נשבר או נשבה אין שרואה: **י**
שבועה של ה' תהיה בין שניהם אם לא
הושיט ידו במה שמסר לו חברו
וקיבל⁶⁰ בעלו ממנו השבועה ולא ישלם:
יא ואם הגנב יגנב מעמו ישלם
לבעלו: **יב** אם השביר ישביר יביא⁶¹
עדים⁶² ששביר⁶³ לא ישלם: (פ) **יג**
וכי ישאל איש מן חברו ונשבר⁶⁴
או ימות בעלו אין עמו שלם ישלם:
יד אם בעלו עמו לא ישלם
אם שכיר הוא נכנס בשכרו: (ס)
טו וכי ישדל⁶⁵ איש בתולה
שלא מארשה⁶⁶ ושכב⁶⁷ עמה
קים יקימנה לו לאישות⁶⁸: **טז**
אם חפץ לא יחפץ⁶⁹ אביה לתתה
לו כסף ישקול כמהרי הבתולות:
(ס) **יז** מכשפה לא תחיה: **יח**
כל שישכב⁷⁰ עם בהמה ההרג
יהרג: (ס) **יט** שיזבח⁷¹ לטעויות העמים⁷²
יהרג כי אם⁷³ לשם של ה' לבדו:
כ ולגר לא תונו⁷⁴ ולא תצרו⁷⁵
כי גרים⁷⁶ הייתם בארץ של מצרים:
כא כל אלמנה ויתום לא תענון: **כב**
אם ענה תענה אותו כי אם צעק
יצעק לפני⁷⁷ קבל אקבל צעקתו:
כג וחזק⁷⁸ כעסי⁷⁹ והרגתי אתכם
בחרב והיו נשיכם אלמנות ובניכם

או אמר וכל בעירא למטר ומית
או אתבר או אשתבי לית דחזי: **י**
מומתא די תהי בין תרויהון אם לא
אושיט ידה במא דמסר ליה חבריה
ויקביל מריה מניה מומתא ולא ישלם:
יא ואם אתגנבא יתגניב מעמיה ישלם
למרוהי: **יב** אם אתברא יתבר ייתי
סהדין דתביר לא ישלם: (פ) **יג**
וארי ישאל גבר מן חבריה ויתבר
או ימות מריה לית עמיה שלמא ישלם:
יד אם מריה עמיה לא ישלם
אם אגירא הוא על באגריה: (ס)
טו וארי ישדיל גבר בתולתא
דלא מארסא וישכוב עמה
קימא יקימנה ליה לאתו: **טז**
אם מצבא לא יצבי אבוהא למתנה
ליה כספא יתקול כמהרי בתולתא:
(ס) **יז** חרשא לא תחי: **יח**
כל דישכוב עם בעירא אתקטלא
יתקטיל: (ס) **יט** דידיב לטעות עממיה
יתקטיל אלהין לשמא די בלחודיה:
כ ולגיוזרא לא תונון ולא תעיקון
ארי דירין הויתון בארעא דמצרים:
כא כל ארמלא ויתם לא תענון: **כב**
אם ענאה תעני יתיה ארי אם מקבל
יקבל קדמי קבלא אקביל קבילתיה:
כג ויתקף רגזי ואקטול יתכון
בחרבא ויהיו נשיכון ארמלן ובניכון

⁶⁰ לשון עתיד, ע"י ו' ההיפוך.

⁶¹ ויקרא ד, לב ועוד.

⁶² במדבר לה, ל; דברים יז, ו; יט, טו.

⁶³ ויקרא כב, כב.

⁶⁴ לשון עתיד, ע"י ו' ההיפוך.

⁶⁵ ראה רש"י ורמב"ן.

⁶⁶ דברים כב, כג כה כז.

⁶⁷ לשון עתיד, ע"י ו' ההיפוך.

⁶⁸ ביאורי אונקלוס בראשית יב, יט.

⁶⁹ דברים כה, ז.

⁷⁰ ויקרא טו, ד ועוד.

⁷¹ ראה ויקרא יז, ז ועוד.

⁷² לעיל יט, ה ועוד.

⁷³ בראשית טו, ד ועוד.

⁷⁴ ויקרא יט, לג; כה, יד יז.

⁷⁵ ראה דברים כח, ג ועוד.

⁷⁶ 'צר' המצטרף לעם היהודי תרגומו 'צירא', וְגַר

שאינו קבוע בארץ תרגומו 'ציר'.

⁷⁷ בראשית ז, א ועוד.

⁷⁸ ראה בראשית מא, נו נו ועוד.

⁷⁹ ראה דברים לב, כז ועוד.

יתמים: (פ) **כד** אִם-כֶּסֶף | תִּלְוָה
 אֶת-עַמִּי אֶת-הָעָנִי עֲמֹךְ לֹא-תִהְיֶה לוֹ
 כְּנִשָּׁה לֹא-תִשְׁיָמוֹן עָלָיו נָשֶׁךְ:
כה אִם-חֶבֶל תִּחְבֵּל שְׁלֵמַת
 רֶעֶךָ עַד-בָּא הַשֶּׁמֶשׁ תִּשְׁיַבְנוּ
 לוֹ: **כו** כִּי הוּא כְּסוּתָהּ לְבִדָּה הוּא
 שְׁמִלְתּוֹ לַעֲרוֹ בַּמָּה יִשְׁכָּב וְהָיָה
 כִּי-יֵצֵעַק אֲלֵי וְשִׁמְעָתִי
 כִּי-חֲנוּן אָנִי: (ס) [רביעי]

יתומים: (פ) **כד** אִם כֶּסֶף תִּלְוָה
 בְּעַמִּי לְעָנִי שְׁעֲמֹךְ לֹא תִהְיֶה לוֹ
 כְּנוּשָׁה⁸⁰ לֹא תִשְׁיָמוֹן עָלָיו נֶשֶׁךְ⁸¹:
כה אִם עֲבֹט⁸² תִּקַּח⁸³ כְּסוּת
 שֶׁל חֶבֶרֶךְ עַד כְּנִיסַת הַשֶּׁמֶשׁ תִּשְׁיַבְנוּ
 לוֹ: **כו** כִּי הוּא כְּסוּתּוֹ לְבִדָּה הוּא
 שְׁמִלְתּוֹ לַעֲרוֹ בַּמָּה יִשְׁכָּב וְהָיָה
 כִּי יֵצֵעַק לְפָנַי וְקִיבַלְתִּי צַעֲקָתוֹ
 כִּי חֲנוּן אָנִי: (ס) [רביעי]

יתמין: (פ) **כד** אִם כֶּסֶף תִּלְוִי
 בְּעַמִּי לְעָנִי דְעֲמֹךְ לֹא תִהְיֶה לִּי
 כְּנִשָּׁה לֹא תִשְׁוֹן עָלוּהִי חִיבָלִיָּא:
כה אִם מְשֻׁבָּנָא תִּסָּב כְּסוּתָא
 דְּחֶבֶרֶךְ עַד מִיעַל שְׁמָשָׁא תִּתִּיבְנִיָּה
 לִי: **כו** אֲרִי הוּא כְּסוּתִיָּה בְּלַחֲוָדָה הוּא
 תִּתִּיבְנִיָּה לְמִשְׁפִּיָּה בְּמָא יִשְׁכּוּב וְהָיָה
 אֲרִי יִקְבֵּל קִדְמִי וְאִקְבִּיל קְבִילְתִּיָּה
 אֲרִי חֲנּוּן אָנָּא: (ס) [רביעי]

⁸⁰ הנושה נקרא 'רְשִׁיָּא' (כאן וביונתן מלכים ב' ד, א; וראה יונתן ישעיהו כד, ב; שמואל א' כב, ב) שהוא מלשון חיוב (ראה רש"י ערכין כח: ד"ה רשאי), והיינו שהוא 'מחייב' את השני.
⁸¹ 'חִיבָלִיָּא' הוא מלשון השחתה (ראה בראשית יג, י ועוד).
⁸² ראה דברים כד, יא יג.
⁸³ בראשית ז, ב ועוד.